

Tizenkét kőműves

Menjünk le a kert végébe, húzódjunk be a diófa alá, hogy rajtad kívül senki se hallja az ötven évvel ezelőtti szomorú történetemet. Megöregedtem, erőm megfogyatkozott, nem tudok többé hallgatni róla. A megfélemlítés kulcsával zárták belém. Mostanig...

Zilahon dolgoztunk egy környékbeli román csoporttal. Egy közülük bejött a hálónkba, s kezdett nekünk dirigálni. Így kezdődött számunkra a „nemszeretem” dolog. Csoportfelelősünk felkérte a hegyi mokányt, hagyja el a hálónkat, mire ő azt felelte, hogy aki bozgoroknak született, az tartsa örökké befogva a pofáját! Ferenc kártyásunk szó nélkül megragadta a kötekedőt, és kitétte az ajtón. Kéthetente jártunk haza Meződombosra egy ponyvás teherautón, sofőrünk is a hegyi mokányokhoz tartozott, nemcsak helyileg, hanem lélekben is. Otthon szállást és ellátást adtunk neki, igyekeztünk a kedvében járni, a kocsmaszámláját is álltuk, olykor még sajnáltuk is, hogy nem érti beszédünket, Széken csak a milicistával válthatott román szót, de az is csak addig volt hajlandó társalogni vele, amíg rendelte neki a konyakokat. Kedvességünk hiábavaló volt, néhány hét múlva nagy veszedelembe sodort minket. Csak az eset után tudtuk meg, hogy emelt fővel vállalta a bozgorok közelebbi vivését a halálhoz, ugyanis román testvérei azzal bízták meg, hogy hazafelé álljon meg velünk a Meszes hágóhoz címzett panziónál, a többi az ő dolguk. Csodálkoztunk is, hogy megállt, hiszen mi sohasem szoktunk vendéglőben ebédelni, fogtuk a pénzt, volt mire költeni, fiatal házasok lévén mindannyian házépítésbe kezdtünk, alig futotta építőanyagra, a család eltartására. Akkoriban, a Cseucseszku*-időkben egy hónapban kétszer fizettek, előleg és fizetés volt. Sofőrünk bezárta a vezetőfülke ajtaját, és szólott, hogy várjunk csak nyugodtan, ő most bemegy ebédelni. Kis

idő eltelte után számolgatni kezdtük a pénzünket, hátha lecsíphetnénk belőle egy sörre valót. Palkó csoportvezetőnk intett felém, hogy szálljak le, bemegyünk a restibe. Leülünk egy asztalhoz, és beszélgetni kezdünk, erre a másik asztaltól ránk szólnak, hogy ne bozgorizáljunk itt, beszéljünk románul, mert román kenyeret eszünk! Palkó nem volt ijedős ember, visszavágot: kinek mi köze ahhoz, hogy mi milyen nyelven beszélünk? Erre azok már rá is vetették magukat, és ütlegelni kezdték, gondoltam, beugrom közéjük, nem engedem, hogy agyonverjék a románok. Ők voltak vagy tízen, mi ketten. Mindegyre leverték, de én valahogy mindig talpra álltam, forgolódásom közepette egy szódásláda mellé kerültem, tele volt jó fogású szifonos üvegekkel, na, én azokkal kezdtem vendéglélni a támadókat. Úgy hullottak tőle, mint érett körte a fáról! Pista bátyám a teherautó ponyvája alatt várakozva vette hírvül, hogy mi, ott bent, elég nagy bajban vagyunk. Tizenketten voltunk a csoportban, mint ama kőművesek Déva váránál, ebből négyen már a panzióban voltunk, ötödiknek jött Pistánk, felvett egy nehéz rönkfa széket, és behajította az ellenség közé – egyre többen lettek –, így tört utat magának, hogy segítségünkre kelhessen. Máté tenyeres társunkhoz is eljutott a szörnyű hír. Amire a közelünkbe ért, már húzódtunk kifelé a restiből, a szeparéban üldögélő sofőrünknek is szóltunk, azonnal jöjjön, és indítsa az autót, hogy mielőbb elmenekülhessünk a pokolból. Meg sem hallotta, továbbra is ülve maradt. Be volt szervezve, az ő célja is az volt, hogy mi agyon legyünk verve. Ahogy hátráltunk kifelé, érkezett még egy segítségünk, vékonydongájú legény volt, őt azonnal leütötték. Bár ne jött volna, csak gyengített minket a védekezésben, ki kellett szabadítanunk a támadók kezéből. Kinn, az udvaron a hegyi mokányok egy kőhalomra letek, mint

én bent a szódásüvegekre. Futottak szembe velünk, és méretes kődarabokat dobáltak ránk, ez így nem lesz jó, gondoltuk, még beveretjük a koponyánkat! Eszünkbe jutott, hogy a teherautó derekában van néhány új lapát- és csákánynyél, azokat használat előtt mindig hazavittük, hogy a bognármesterrel igazítsassunk rajtuk, hogy jól kézre állóak legyenek. Mindünk kezébe jutott egy akácrúd. Szükség is volt rá, mert egyre több autó érkezett tele román munkásokkal, és támadóink mind azt kiabálták feléjük, hogy jöjjenek a segítségükre, mert a bozgorok meg akarják ölni őket! Az erősítés kicsit elcsodálkozott a segélykérőkön, akik lehettek úgy hatvanan, mi, bozgorok tizenketten, de mégis támadásba lendültek. A csata végén már vagy százharmincan voltak ellenünk, akkorra közülünk csak négy fő maradt ütőképes, a többiek mind megsebesültek. Körbefogtak, mint csaholó kutyák a sündisznót, és azt kiabálták, hogy: „Itt az erdőben egy bozgor temetőt csinálunk!” Visszamásztunk mind a négyen a kóber alá a többiekhez, de a mokányok akkor sem hagyták abba. Nekifeszültek a teherautónak, és döntögetni kezdték, arra gondolván, hogy mi ijedségünkben leszökdösünk a platóról, és akkor rendre agyonverhetnek bennünket. Jól gondolták, valóban azt tettük. Én szöktem közibük elsőnek, kezemben egy vastag csákánynyéllel, kettőt azonnal lecsaptam, aztán ugrott Pista bátyám, de ő egy kétméteres autóvontató vasrúddal a kezében, azt forgatta maga előtt. A vasrúdnak senki nem feleselt vissza, akit elért, az a földön maradt! Amire bátyámat is bekerítették volna, felocsúdott a rettenetes erővel bíró Máté is, lapátnyéllel a kezében huppant közénk. Amikor fordult vele kettőt-hármat, az ellenség lemondott arról, hogy ismét bekerítsenek. Már közel négy órája tartott a harcunk, amikor megérkezett egy milicista, és veszettül fújni kezdte a sípját, de az ő mokányai úgy kupán vágták, hogy azonnal összerogyott. Egyszer arra lettem figyelmes, hogy Pista bátyám mellkasáról hullnak a téglák. „Pista, fáj valamid?” – kérdeztem. „Miért, történt valami?” – kérdezett vissza felém se nézve, aztán aprította tovább az ellenséget.

Már harmadszorra menekültünk vissza a teherautóra, amikor fékezett mellettünk a zilahi milícia két szirénázó rabszállító autóbúsa. Az egyikből öt felfegyverzett civil ugrott ki. Minket, a

tizenkét „bűnös” kőművest megbilincselve beültettek a buszba, és a zilahi milíciára szállítottak. Amikor vallatni kezdtek bennünket, ők mondták el, hogy mi és hogyan történt, aztán kényszerítették, hogy írjuk alá az általuk állítottakat. Nem írunk alá semmit, mert nem ilyen formában történt az összecsapás! Mi nem akartunk megölni egy románt sem! Ők támadtak ránk! Ha az őrnagy elvtárs jobban tudja, mint én, akkor írja alá maga! Már kaptam is tőle a nagy pofonokat. Aztán beküldött hozzám egy alacsonyabb rangú tisztet, aki egy szót sem bökött ki a száján, csak egyfolytában ütött. Négy, általuk megírt jegyzőkönyvet utasítottam vissza, nem írtam alá. Néhány nap múlva végre kíváncsiak lettek az én vallomásomra is. Azt már aláírtam. A hegyi mokányok támadói között volt egy magyar nevű, igen buzgó ember, Mészáros Máténak hívták, ő volt a leghevesebb támadónk, nyilván bizonyítani akarta a „többség” mellett való hűségét. Már indulhattunk volna haza, de jött a rossz hír. Mészáros Máténak az ütközetben szétnyílt a koponyája, most műtötték meg Kolozsváron, várják, hogy magához térjen. „Ha ez az ember meghal, akkor legalább öt év börtönre számíthatnak, imádkozzanak, hogy szólaljon meg!” – közölte velünk az őrnagy. Még két napig tartottak a zilahi milícia fogdájában, aztán tudatták velünk, hogy megszabadultunk, Mészáros Máté magához tért, beszél. Húsvét harmadnapjára érkezünk haza Székre.

Az én asszonyom lánykorában cselédként szolgált egy kolozsvári magyar professzornál. Kértem minden csoporttársamat, hogy írja le pontosan a Meszesekben történt kálváriánkat. Bevittem a professzorhoz, aki országgyűlési képviselőként Bukarestbe vitte, és megvédte irományainkat. Két hét múlva hívtak bennünket a zilahi milíciára, egy őrnagy fogadott egyedül. Engem a falhoz állított, és verni kezdte a fejemet a falba. Majd jött egy másik tiszt, ő már székkal kínált, s arra kért, mondjam meg őszintén, közülünk kinek van pártfogója a belügyminisztériumban. A behemót Máté odakiáltja: „Nekem! Cseuceszku a keresztapám!” A két szekust vilámcsapásként érte e határozott kijelentés, kis ideig földbe gyökerezett a lábuk, és orcájuk falfehérre váltott. Lassú lépteiket téve, mintha visszazalolni akarnák magukat az ablaktalan szoba

kopott íróasztala mögé, ahol nekünk háttal állva jó darab ideig csak egymást nézték. Bizonyára nem hitték el Máté komám blöffölését, hiszen az magától értetődő, hogy az arany korszak megteremtője, a Kárpátok géniusza magyar gyereket nem vállal keresztfiává. Vagy netán mégis? Ezt már csak maguktól merték megkérdezni! A szóbeszéd szerint Székről eddig egy ember hozakodott elő azzal, hogy Cseucsészku a komája, ő is pusztán önvédelemből, a sokgyermekes Gangó Pista, aki a hatvanas évek közepén családtámogatás reményében, rongyos ruhában, mezítláb gyalogolt fel Bukarestbe, és egyenesen a pártfőtítkárral akart beszélni. Amikor a fegyveres örök puskatussal kezdték egyenesíteni görbe hátát, akkor próbálkozott Cseucsészku komaságával. Családtámogatás helyett egy kiadós verés fájó nyomaival és egy ülőhely nélküli jeggyel rakták vonatra. Meglehet, hogy Máté komám Gangó Pistától vette a textust, aki sohasem jutott anynyira, hogy kiköltözhessen családjával a földbe

vájt barlanglakásukból? Nem tudom, sohasem faggattam erről.

Hazaérkezésünk másnapján kopogtat ajtómon a városszolga, hogy hívatva vagyok a helyi milíciára, a többiek már az éjjel értesítette. „Ugye milyen sokat ér egy jó komaság?” – szegezte nekünk csúfolódásnak szánt kérdését a milicista séf, majd szigorú parancsba adta, hogy soha többé nem dolgozhatunk együtt, keressünk külön-külön új munkahelyet, s még az utcán se menjünk egymással szemben. Azzal búcsúzott tőlünk az erős pálinkától bűzlő mokány janicsár, vigyázzunk, nehogy megtalálja halni a „gyermek”, mert akkor oda a komaság is...

** A Cseucsészku elnevezés nem véletlen. Az erdélyi magyarok sohasem ejtették ki helyesen az őket örökösen eltipró diktátor nevét. Dacból, utálatból. Így lett Ceaușescu-ból Cseucsészku. A románoknak is csak Csácsészku volt.*

Simon Miklós: Ikarosz